

Avsnitt 8

Psykologin bakom kicken

Introduktion och arbetsblad

av Anna Klockar och Mia Vestman

KÄLLKOLL

Om serien

En serie om källkritik på nätet. Viralgranskarna Åsa Larsson och Jack Werner går tillsammans med programledarkollegan Edwin Safari igenom hur information och kommunikation fungerar i digitala medier. De går på djupet i nyhetsflödet och tittar närmare på virala snackisar. Här får du tips om hur du granskar sånt du ser på nätet och lär dig mer om psykologin och strukturen bakom digitala medier.

Programserien Källkoll sänder 10 avsnitt under våren 2021. Varje avsnitt utgår från ett visst tema. De tidigare säsongerna heter *Källkoll – corona* och *Källkoll – USA-valet*.

Syfte

Skolan ska fostra medvetna samhällsmedborgare som kan och vill engagera sig i en komplex omvärld där informationsflödet når oss hela tiden och överallt - men inte alltid med tydliga avsändare eller uttalade syften. Att få våra elever att engagera sig i omvärldsfrågor är i förlängningen en demokratisk fråga.

Med hjälp av Källkoll kan eleverna träna sin källkritiska förmåga genom att reflektera över och jämföra olika typer av nyheter och information. De får också kunskaper om mediers uppbyggnad, distribution och funktion.

Genom att arbeta med serien tillsammans med det här arbetsmaterialet blir vikten av medvetenhet runt nyhetsrapportering åskådliggjord för eleverna när de ställs inför olika dilemman och samhällsfrågor kopplade till nyhetsvärdering. Målet med serien är i förlängningen att bidra till en starkare tilltro till demokrati och yttrandefrihet.

Målgrupp

Serien är främst tänkt för elever i årskurs 7-9, men kan även passa för elever på gymnasiet.

Om arbetsbladet

Arbetsbladen är avsnittsspecifika och innehåller diskussionsfrågor och uppgifter att arbeta enskilt eller tillsammans med, kopplade till varje episod. Uppgifterna är kopplade till de centrala frågeställningarna i programmet, med fokus på begreppsförståelse, jämförelser och olika aktiviteter. Till varje avsnitt finns ett antal centrala begrepp. Dessa kan vara bra att diskutera innan ni ser avsnittet för att skapa förförståelse för innehållet och på så sätt skapa en gemensam ingång till avsnittet. De är också bra att använda för att repetera avsnittets centrala innehåll. I varje avsnitt finns en explainer som förklarar några av programmets centrala begrepp.

Avsnitt 8: Psykologin bakom kicken

Om avsnittet

Varför gillar vi människor viss information och ratar annan? Svaret finns i våra hjärnor och på inrådan av Jack och Åsa pratar Edwin med en psykolog.

Dagens begrepp

- Vad innebär begreppen i rutan?
- På vilket sätt är orden och uttrycken kopplade till nyheter, sociala medier eller sättet vi tänker på?
- Sammanfatta avsnittet med hjälp av begreppen.

världsbild

konspirationsteorier

bekräftelse-jäv/confirmation bias

framing

förutfattade meningar

desinformation

kognitiv dissonans

Ikea-effekten

normer

Dagens citat

”Sanningen vinner ju alltid i slutändan?!” Bara man är ärlig så löser sig allt, säger Edwin. Men, det verkar inte vara så enkelt...

- Varför får en rättelse sällan lika stor spridning som ett falskt påstående får?
- Vilka risker kan det finnas med att lyfta ett falskt påstående – även om vi gör det för att kritiskt granska det?
- Måste ett budskap ha en känslomässig grund för att slå igenom bruset, tror ni? Vilka andra sätt finns det för att nå ut?
- ”Vad ska jag göra?” undrar Edwin desperat när Fejk-Edwin fortsätter att lägga upp missledande information. Ja, vad kan han göra, tycker ni? Vilka råd får han av Jack och Åsa?

Dagens psykologtips

- Vilka tre tips ger psykologen Björn Hedensjö för att få oss att bättre lösa konflikter som uppstår på grund av olika synsätt och åsikter?

Dagens fundering

Vad vi väljer att tro på handlar mycket om vår världsbild. På vilka sätt kan detta bli problematiskt?

- Vad påverkar våra världsbilder? Fundera tillsammans med en kompis och skriv ner de som ni ser som de viktigaste påverkansfaktorerna.
- Varför tenderar vi ibland att strunta i fakta och mer gå på sådant som vi vill tro på trots att det kan vara falskt, tror ni?
- Ge exempel på situationer eller rykten som har fått er, eller många, att gå igång, trots att dessa påståenden inte är sanna.

Dagens explainer

Titta på explainern igen och diskutera innehållet utifrån frågorna nedan.

- Fakta väger inte så tungt, som många tror, när vi tar till oss information. Hur kommer det sig?
- Förutfattade meningar, fördomar och normer spelar roll när vi väljer vilken information vi litar på. Varför är det så?
- ”Fokusera mer på det som stämmer jämfört med det som inte stämmer.” Varför ger Åsa det tipset?

Hur ser din världsbild ut?

Arbeta tillsammans med en kompis och försök att punkta ner vem eller vad som påverkar. er.

- Vi tenderar att lita mer på dem vi känner eller ser upp till. Vilka offentliga personer eller organisationer litar ni på? Motivera era inställningar.
- Finns det några offentliga personer eller organisationer som ni inte litar på? Ge exempel och motivera era ståndpunkter.
- ”Vi och dom” är ett tydligt knep för att få människor att agera eller känna på ett visst sätt. Har ni en vi-tillhörighet? Vilken eller vilka grupp/er är det? Och finns det några ”dom” i ert liv?
- Psykologen Björn pratar om kognitiv dissonans. Vad betyder det, egentligen? Ta reda på mer.
- Har ni egna erfarenheter av händelser eller situationer där ni upplevt kognitiv dissonans?

Ur Lgr11, Skolans värdegrund och uppdrag:

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet.

Kopplingar till kursplanen i samhällskunskap åk 7-9, Lgr11**Ur syftetexten:**

Eleverna ska ges förutsättningar att utveckla:

- ståndpunkter i aktuella samhällsfrågor och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv.
- förmåga att analysera samhällsfrågor ur olika perspektiv och kritiskt granska hur de framställs i olika källor.

Ur centralt innehåll:

- Nyhetsvärdering och hur den kan påverka människors bilder av omvärlden. Hur individer och grupper framställs i media, till exempel utifrån kön och etnicitet, och hur detta kan påverka normbildning och värderingar.
- Kritisk granskning av information, ståndpunkter och argument som rör samhällsfrågor i såväl digitala medier som i andra typer av källor.

Gy11, Gymnasieskolans uppdrag

” Eleverna ska också kunna orientera sig och agera i en komplex verklighet med stort informationsflöde, ökad digitalisering och snabb förändringstakt. Deras förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktig. Eleverna ska träna sig att tänka kritiskt, att granska information och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ.”

Arbetsbladet är skapat av Anna Klockar och Mia Vestman tillsammans med UR

Upphovsrätten till innehållet i det här arbetsbladet tillkommer UR, om inte något annat särskilt anges.

Arbetsbladet får fritt kopieras, distribueras digitalt och visas i undervisningssammanhang. När arbetsbladet eller delar av innehållet används på olika sätt ska den ideella upphovsrätten iakttas.

Det här betyder att du som lärare i din undervisning bland annat får kopiera upp så många kopior du behöver av hela eller delar av arbetsbladet och dela ut till elever, tillhandahålla det digitalt till eleverna i en elevportal eller liknande, eller visa i en Powerpointpresentation. Viktigt att tänka på när du använder arbetsbladet, på olika sätt, är att det alltid ska gå att se vem eller vilka som har upphovsrätten. Om arbetsbladet kopieras upp i sin helhet så framgår det redan, men om det är så att du väljer att bara använda någon del behöver du skriva i anslutning till det du använder vem eller vilka det är (UR och/eller annat